



RASTAFARI

Onderzoek bij het afstudeerproject
voorgedragen tot het bekomen van
het diploma van bachelor in de
Beeldende Vormgeving

Wouter Schoutteten
2007-2008

Promotor
Christian Van Craenenbroeck

Departement: Beeldende Kunst
Optie: Beeldende Vormgeving

RASTAFARI
INHOUDSTAFEL
DANKWOORD
INLEIDING

PRESENTATIE VAN HET THEMA

1. ontstaan
 - 1.1. Back to Africa en UNIA
 - 1.2 Ontwikkeling van het Rastafarl gedachtegoed
 - 1.3. Leonard Howell, de eerste Rasta
 - 1.4. Selassie I: leven en invloed op de Rastafarl
2. Rastafarl Livity
 - 2.1. Vow of the Nazarite/ Het nazireaat en dreadlocks
 - 2.2. Ital voeding
 - 2.3. HIM Haile Selassie I en de Holy Trinity
 - 2.4. Het kruid
 - 2.5. Iyaric
 - 2.6. Regge
 - 2.7. Overeenkomsten in leerstellingen en credo's
3. Rastafarl in de 21e eeuw
 - 3.1. Rasta-renaissance
 - 3.2. Wat na Selassie I
 - 3.3. Zwart-wit?
 - 3.4. Informatisering en radicalisering
4. organisatie
 - 4.1. Mansions
 - 4.2. Irascom, WeAreOne, RWA

PRESENTATIE VAN DE BESTAANDE BEELDEN

1. Rastafarl kunst
 - 1.1. Inleiding
 - 1.2. Voorstelling, symboliek en analyse van de beelden
 - 1.2.1 Rastafarl-kunst: algemene analyse
 - 1.2.2: 'Case': Ras Feel
 - 1.2.3: 'Case': Joshua Humphries
2. Voorstellingen en misvattingen van Rastafarl in grafische vormgeving
 - 2.1 Inleiding
 - 2.2 Algemene kenmerken van de grafische vormgeving binnen Rastafarl
 - 2.2.1 Voorstelling en analyse van de typografie
 - 2.2.2 Militante kenmerken
 - 2.2.3 Samenvatting van de gangbare stereotypen
 - 2.2.3 Muziek, Rasta-renaissance en de invloed op vormgeving
 - 2.2.4 'Case': Trojan Records & Studio One

BESLUIT

BIBLIOGRAFIE

DANKWOORD

Iedereen is het resultaat van zijn omgeving. Dit project is alleen maar mogelijk geweest door de input van een aantal mensen. Ik wens te bedanken:

Onderzoek-promotor: Christian Vanraenenbroeck
Hoofdpromtor : Hans Plompen
Co-Promotor: Jens Versprille
Atelierdocente Claudia Pahola Herrera Montoya

Iedereen op het DutchRastafarl-forum voor alle info en antwoorden.
Mijn ouders, familie en vriendin, om altijd open te staan voor mijn eigenzinnige intresses en iedereen die van meet af aan geïntresseerd is in dit project.

Een bijzondere dank gaat uit naar Ras Feel, voor het gebruiken van werk en teksten.

INLEIDING

Dit afstudeerproject gaat over Rastafarl (rasta-faaraj uitgesproken), iets wat velen associëren met dreadlocks en reggae. Dat Rastafarl echter een spiritualiteit, een sociale beweging en een manier van leven omvat lijkt in dat opzicht verloren te gaan. Dat Rastafarl geen recente uitvinding is maar wortels heeft die terug gaan tot aan het oude testament lijkt niemand te weten.

Rastafarl is één van mijn interesse's geworden dankzij de reggae, waarvan ik vele teksten wou begrijpen. Het is me daarna meer gaan interesseren door de samenkomst van geschiedenis, antropologie, spiritualiteit, filosofie en muziek.

Ik reken mijzelf niet bij deze Rastafarl, maar zoals verder duidelijk wordt, is dat, mist de juiste maturiteit in het thema, moeilijk (zelf) te bepalen. Ikzelf sta buiten deze cultuur en probeer als neutrale onderzoeker dit fenomeen te schetsen, al voel ik een grote sympathie voor vele standpunten en thema's en raakt dit thema altijd een gevoelige snaar.

Dit onderzoek is dus geenszins de bijbel van de rastafarl. Dit onderzoek is zelfs niet volledig rond. Rastafarl is een levendig en organisch thema dat telkens bij ieder individu andere vormen aanneemt. Het enige beeld van Rastafarl die ik hier ophang is een samenvatting, een beeld van enkele typische kenmerken, en die dus ook een vereenvoudiging van de feiten is. Dit beeld is dus onvolledig, maar kan hopelijk door niemand als foutief gezien worden.

In dit afstudeerproject zal ik proberen duidelijk te maken dat, voor wie durft voorbij de clichés te kijken, een volledig andere wereld ligt dan de hedendaagse beeldende media ons suggereert. Hoe die wereld van deze clichés afwijkt, en hoe deze clichés ontstaan, o.a. binnen de grafische vormgeving, zal ik proberen te schetsen in volgende tekst.

PRESENTATIE VAN HET THEMA

1.ONSTAAN

1.1. Back to Africa en UNIA

Rastafarl ontstond in de 30er jaren van vorige eeuw in de zwarte ghetto's van Jamaica, een voormalig gekoloniseerd, Brits eiland in de Caraïbische zee. Net zoals andere eilanden en staten in die regio zijn de gevolgen van de slavenhandel nog zeer voelbaar. Blanken regeert en scholen staan onder leiding van blanke, christelijke missionarissen. Marcus Mosiah Garvey Jr., een zwarte Jamaicaan, trok rond in de VS in 1916-1917 en sprak met verschillende zwarte leiders. Garvey sprak in de VS en trok uiteindelijk ook rond en trainde zo zijn capaciteiten als geloofwaardige leider. Garvey keerde met zijn overtuiging terug en in 1917 richtte hij de UNIA op, the "Universal Negro Improvement Association and African Communities League". Garvey was overtuigd dat zwart zich moest verenigen, zich moest afzetten van zijn onderdrukkers en dat er iets moest gebeuren aan de levenstoestand van zwart. De mogelijkheid daartoe bestond volgens Garvey uit economisch, sociaal en politiek zelfstandig te worden. Een van de voorbeelden was de Black Star Line, een scheepvaartbedrijf, opgericht door Garvey om goederen en zwarte Amerikanen te laten reizen naar Afrika. Garvey's link met de Rastafarl, naast het gedachtegoed de 'down'pression (onderdrukking) te bestijden, moet vooral gezocht worden in zijn 'Back to Africa' movement, een gedachtegoed dat elkeen die dat verlangde, terug kon gaan naar het land van hun voorouders: Afrika. Wanneer Garvey in 1920 in een toneelstuk de zin *"Look to Africa, when a black king shall be crowned for the day of deliverance is at hand!"* schrijft zien velen dit als een profetie, en wordt Garvey voor velen een profeet. Door deze uitspraak zagen de Garveyites hoe op 2 November 1930 Ras Tafari Makonen gekroond werd tot keizer, waarbij zijn doopnaam Tafari Makonen (Ras is een adellijke titel) veranderd werd in His Imperial Majesty Haile Selassie I. Na deze kroning verschenen artikelen, ook in Jamaica van deze zwarte keizer die regeerde over het grootste onafhankelijke en (op Egypte na) het oudste rijk op het Afrikaanse continent. De gedachte aan een zwarte keizer die regeerde over zijn eigen volk in volledige onafhankelijkheid, staat aan basis van de overgang van het pan-Afrikaanse gedachtegoed en de Garveyites naar vroege vormen van Rastafarl.

1.2 Ontwikkeling van het Rastafarl gedachtegoed

Documenten van His Imperial Majesty werden verzegelt met: "The Lion of the Tribe of Judah has conquered! Haile Selassie I, Elect of God King of Kings of Ethiopia." Deze uitspraak dateert terug op geschriften uit de periode van Keizer Salomo die regeerde over Jeruzalem. De keizerlijke bloedlijn wordt naar Ethiopië doorgetrokken via de Koningin van Sheba, zoals omschreven in de Kebra Negast. Deze bloedlijn werd tot op de kroning van Selassie I doorgetrokken.

Rastafarl lezen in de bijbel Openbaringen 5:5: *"And one of the elders saith unto me, Weep not: behold, the Lion of the tribe of Juda, the Root of David, hath prevailed to open the book, and to loose the seven seals thereof."* Openbaringen 22:16 *"And he hath on his vesture and on his thigh a name written, KING OF KINGS, AND LORD OF LORDS"*.

De overeenkomst was wel treffend: De bloedlijn, de titels, de Kebra Negast, De voorspelling van Garvey. De vroegste Rastafarl bereiden zich dan ook voor op hun vertrek in de volstrekte overtuiging dat Selassie I hun zou komen verlossen van de onderdrukking - Rasta's refereren naar de ballingschap van de eerste joden in Babylon- en mee zou nemen naar Ethiopië, het werkelijke Zion (in de willebrordvertaling in het Nederlands vertaalt als Sion). De bijbel werd herlezen en verwijzingen in Openbaringen, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium en de Psalmen ligt aan de basis dat de Bijbel een blanke inmenging kent. Aansluitend bij het opkomend zwart bewustzijn was het idee dat de messias en verlosser niet alleen (of helemaal niet) de blanke Christus was, maar een zwarte, levende Keizer geworden is die ditmaal alom gerespecteerd wordt. Een levende en goddelijke reïncarnatie die een einde maakt aan het lijden van zijn volk.

1.3. Leonard Howell, de eerste Rasta

De eerste Rastafarl is zonder meer Leonard Howell, een Zwarte Jamaicaan die in '33 gearresteerd werd omdat hij postkaarten verkocht met de beeltenis van Selassie I, terwijl hij beweerde dat de man de "spirit of our Lord" was en dat de zwarte Jamaicanen de werkelijke Israëlieten waren, een bijbelse verdwenen en verdeelde 12e stam van Israël. (Waarbij zwart dus een diaspora had ondergaan. Merk op dat deze gebeurtenissen voor '39 afspelen, wat de gebeurtenissen enigszins in een ander licht plaatsen.) Howell kreeg de bijnaam The Gong en telt als een van de 'founding fathers' van de beweging. Howell richtte de eerste 'local', (Pinnacle Encampment) de verblijfplaats voor de verstoten Rasta's, tussen Spanish Town en Kingston. Het is ongeveer sedert Howell dat vele rasta-gemeenschappen zich vooral in de afgelegen heuvels van Jamaica bevinden. Howell is ook verantwoordelijk voor een groot deel van de doctrine (o.a. de bewustwording en herstel van het zwarte ras, de erkenning van Haile Selassie en het voorbereiden op de repatriatie) In Pinnacle werkten de voormalige slaven aan een zelfstandige economie door fruit en groenten te kweken, een manier van overleven die Rastafarl nog steeds kenmerkt. Howell nam het telen van cannabis over van de Indiërs, die het gebruikten als medicijn en als meditatief middel. Howell werd in '54 opgenomen in een psychiatrische instelling en het Pinnacle Encampment werd gesloten.

1.4. Selassie I: leven en invloed op de Rastafarl

Los van elke doctrine, ontstaansgeschiedenis of origine, is elke Rasta vooral een volgeling van "His Imperial Majesty Emperor Haile Selassie, Power of the Holy trinity." Selassie I regeerde tussen '30 en '74 Ethiopië; en vertegenwoordigde daarmee de oudste monarchie op aarde. Volgens de Kebra Negast, een historisch Ethiopisch werk (dat niet in de bijbel opgenomen is) stamt de bloedlijn van de keizers op Ethiopië af van de koningin of Sheba (het rijk Sheba zou een groot deel van centraal en west-Afrika omvatten) die naar het rijk van Koning Salomo trok (het bijbelse Israël) en een kind van hem kreeg. De troon van Israël, en dus Koning Salomo verlenen hun aardse macht via de God van de Israëlieten. Via de zoon van de Koningin van Sheba, Menelik, wordt dus die goddelijke bloedlijn doorgetrokken en is Ethiopië dus het enige Zion, het beloofde land op aarde, en verlenen de keizers

van Ethiopië dus een goddelijke macht. We schrijven 10e eeuw voor Christus. Omgeven door deze historische omkadering regeerde Selassie dus in een land dat voornamelijk uit ongeschoolde boeren bestond en strak hield aan zijn symbolische, heraldische en protocollaire gebruiken. Ethiopië was op dat moment het enige zelfstandige, niet-gekoloniseerd land in Afrika.

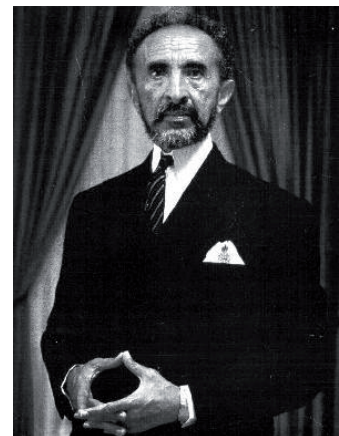
Tot Selassie I grootste veranderingen behoren ongetwijfeld de modernisering van Ethiopië: hervormingen van het landbouwsysteem, aanleg van spoorwegen, aanleg voor het luchtverkeer... Selassie schafte in '31 de slavernij af en voerde een nieuw belastingsysteem en een grondwet in. Haile Selassie was een begenadigd spreker en kwam fel uit de hoek tegen militaire systemen: Wapens konden beter omgesmeed worden tot ploegscharen. Ook het onderwijzen van zijn volk door het oprichten van vele scholen in het land worden als zijn grote verdiensten gezien. Selassie I stond ook in voor de oprichting van het Pan-Afrikaans bestuursorgaan: Organisatie van Afrikaanse Eenheid(OAU), die zijn zetel in Addis Abeba kreeg, de stad waar de keizerlijke zetel gevestigd was.

Selassie I stond in groot aanzien in het buitenland en werd gezien als een keizer die een modern beleid mogelijk kon maken. Zijn vele speeches duiden op een scherp inzicht en een groot taalkundig vermogen.



In '35 viel Mussolini's leger het ongewapende Ethiopië binnen. Selassie I, die zelf op de fronten gestaan zou hebben, vluchtte naar het Verenigd Koninkrijk in de hoop daar steun te krijgen van Europa. Helaas tevergeefs... Ethiopië moet wachten tot '41 voor het bevrijdt wordt door een leger, bestaande uit Ethiopische vrijheidsstrijders van verschillende pluimage, en Britse troepen. Deze overwinning op de onderdrukker sprak tot de verbeelding van vele Rastafarians die dit overwinnen voorspeld zagen in Openbaringen 17:14: "*They shall make war with the lamb, and the lamb shall overcome them, for he is Lord of Lords and King of Kings and they that are with HIM are called and chosen and faithful*" Na

'41 kwam Selassie I terug op de troon en hielp mee de VN oprichten. In '70 stortte de economie in. Beelden van de hongersnood gaan via een undercover-journalisten van de BBC de wereld rond. Selassie I wordt een speelbal in de koude oorlog, wordt beschuldigd een dictator te zijn en wordt verantwoordelijk gesteld voor de hongersnood. Er volgt een staatsgreep door militairen en Selassie I wordt afgezet en gevangengenomen. De dictator Mengistu Haile Mariam neemt de macht over en beëindigt zo de oudste monarchie ter wereld. Selassie I laat 6 kinderen na, die vluchtten uit Ethiopië. Wanneer in '75 Selassie I zijn overlijden meegedeeld wordt is er geen sprake van een stoffelijk overschot. In '98 wordt in het Keizerlijk paleis in Addis Abeba een stoffelijk overschot gevonden onder het beton. Het zal worden geïdentificeerd als dat van Selassie I.



Selassie I heeft nooit toegegeven dat hij de God was die de Rastafarl in hem zagen, net zoals hij ook nooit ontkent heeft. Daarmee houdt hij zich volgens Rastafarl staande dat hij geen valse profeet is, want: Mattheus 7,15: 'Pas op voor de valse profeten, die naar jullie toe komen in schaapskleren, maar van binnen roofzuchtige wolven zijn.' En Ezechiël 13,8: 'Daarom, zo spreekt de Heer, omdat u waardeloze zieners en valse voorspellers bent, zal Ik u straffen – godsspraak van de heer. Mijn hand zal die profeten treffen, die waardeloze zieners en valse voorspellers'

In '48 schenkt Haile Selassie een stuk land in Shashamane, 250 km ten zuiden van Addis Ababa aan de Rastafarl, als dank voor hun steun bij de bevrijding van Ethiopië. Zij die terug willen keren kunnen zich daar vestigen.

Op 21 april '66 bezoekt Haile Selassie Jamaica. (Deze dag wordt door Rasta's gevierd als Groundation day, op Coronation Day na de belangrijkste feestdag) De Rastafarl zijn massaal aanwezig op de luchthaven en verzekeren zich zo van een officiële audiëntie met HIM Selassie I. Selassie I spreekt de Rastafarl toe, en raad hen aan niet naar Ethiopië terug te keren, alvorens zij hun volk bevrijd hebben. Deze ontmoeting is cruciaal in de Rastafarl 'doctrine' (in de mate dat deze bestaat), omwille van de raad, maar ook omwille van het gebaar: Rastafarl werden in Jamaica gezien als uitschot en werden openlijk benadeelt.

2 RASTAFARI LIVITY

Rastafarl kennen geen vastgelegde regels, die bepalen waar je je moet aan houden. Een volledig overzicht van Rastafarl in al zijn facetten is dus zo goed als onmogelijk te geven. Toch zijn er, hetzij historisch, hetzij door een herlezing van de Bijbel, enkele overeenkomsten.

2.1.Vow of the Nazarite/ Het nazireaat en dreadlocks

Een Rastafarl kan een gelofte afleggen die de Vow of nazariaat heet. Deze gelofte vindt zijn oorsprong in Numeri 6, 1 - 6,8: *"De heer sprak tot Mozes: 'Zeg tegen de Israëlieten: Wanneer een man of een vrouw iets bijzonders wil verrichten en aan de heer de gelofte van nazireaat doet, dan moet hij zich onthouden van wijn en andere drank. Hij mag geen azijn uit wijn of uit andere drank drinken. Hij mag ook geen sap van druiven drinken en geen verse of gedroogde druiven eten. Heel de periode van zijn nazireaat mag hij niets eten van wat van de wijnstok komt, zelfs de pit of het vel niet. Zo lang zijn gelofte duurt, mag geen scheermes zijn hoofd aanraken. Tot de tijd die hij zich aan de heer gewijd heeft voorbij is, is hij heilig en moet hij zijn hoofdhaar laten groeien. Heel de duur van zijn wijding aan de heer mag hij bij geen dode komen. Zelfs als zijn vader of moeder, zijn broer of zuster komen te sterven, mag hij zich niet aan hen verontreinigen, want zijn hoofd draagt het teken van zijn toewijding aan God. Tot de tijd van zijn nazireaat voorbij is, is hij de heer gewijd."*

Deze gelofte houdt in dat haar niet geknipt of afgeschoren wordt. Ook wordt er geen dood vlees gegeten. In deze gelofte vinden we een religieuze oorsprong voor het groeien van dreadlocks op het hoofd. De historische oorsprong van deze 'dreads' zijn niet zeker. Volgens de meerderheid van de bronnen zagen de eerste rasta's foto's van de Mau Mau, een geduchte zwarte rebellengroepering in Kenia, die vocht tegen de blanke onderdrukkers. Deze Mau Mau waren veelal Kikuyu, een volk dat in Kenia leeft en Selassie I geholpen heeft bij het bevrijden van Ethiopië tegen het Italië van Mussolini.

2.2. Ital voeding

Rastafarl is een poging zo natuurlijk mogelijk te leven, want alles wat we in de natuur vinden en natuurlijk is, is goed. Zo wordt bij het bereiden van voedsel een veganistisch dieet gebruikt. Rasta's eten geen vlees, of in elk geval geen varkensvlees. Vlees eten is geen noodzaak en Rastafarl proberen in harmonie met de natuur te leven. Vele Rastafarl bewerken zelf het land en kweken zelf hun eigen groenten en fruit. Het Ital dieet zou zuiverend en sterkend zijn. (Met als credo : "Ital is vital") Het lichaam van een Rastafarl is een tempel die verzorgd dient te worden, dus alcohol en tabak worden vermeden. De strengheid van het dieet verschilt van persoon tot persoon: zo wordt toegevoegd zout en rozijnen ook wel eens vermeden, of wordt er alleen gekookt met houten keukengerei.

2.3. HIM Haile Selassie I en de Holy Trinity

De invulling van wie HIM Selassie I nu exact is, is een persoonlijke vraag. Rasta's zullen vaak een ander antwoord geven. Voor elke rasta staat de Goddelijkheid van Selassie I echter als een paal boven water. Volgens sommige is het Christus die terugkeert in een keizerlijke gedaante, volgens anderen was Christus dan weer een valse messias en is Selassie I de enige echte verlosser. Ook het begrip van de heilige Drievuldigheid wordt wel eens aangepast. Bij sommige krijgt Marcus Garvey daar een plaats, volgens anderen Holy Emmanuel I (Dit is het geval als de rasta een volger is van de Bobo Ashanty, één van de groeperingen binnen de Rastafarl) en volgens anderen dan weer Christus. Selassie I poseert vaak op officiële foto's met zijn handen gevouwen, de wijsvingers gestrekt en steunend op elkaar, wijzend naar beneden. Dit teken is een Salomonzegel, waarmee Selassie I zijn bloedlijn volgens de Kebra Negast onderstreept. Volgens Rastafarl representeert dit teken echter de Goddelijke aanwezigheid op aarde, als een heilige driehoek (de heilige drievuldigheid): de handen zo gevouwen lijken wel een pijl die naar beneden wijst: Jah op aarde, in Selassie I en in elk van ons.

2.4. Het kruid

Het hardnekkigste cliché rond Rastafarl is het gebruik van cannabis. Het is een feit dat Howell in het Pinnacle Encampment cannabis kweekte (waarbij hij geïnspireerd zou zijn door Hindoeïsten, volgens sommige bronnen). Volgens een herlezing in de bijbel wordt er meermals verwezen naar "Het kruid" en wordt daarmee verwezen naar cannabis. Volgens die herlezing van de Bijbel is dit kruid geschonken aan de mens en is het goed en waarachtig.

"Thou shalt eat the herb of the field." (Genesis 3:18), "eat every herb of the land." (Exodus 10:12), "Better is a dinner of herb where love is, than a stalled ox and hatred there with." (Spreuken 15:17), "He causeth the grass for the cattle, and herb for the service of man." (Psalmen 104:14)
"Take thou also unto thee principal spices, of pure myrrh five hundred shekels, and of sweet cinnamon half so much, even two hundred and fifty shekels, and of sweet calamus two hundred and fifty shekels" (Exodus 30:23)

De discussie of deze Calamus en andere verwijzingen in de KJV-bijbel, aangeduid met herb effectief naar cannabis verwijzen is een andere discussie. Cannabis krijgt

een hoop namen in het 'lyaric' (Zie 2.5) en 'patois' (Jamaicaans slang, gebaseerd op engels) zoals Chalwa, Holy Herb, Sensi(millia), Ganja...etc. Het wordt gebruikt voor de meditatie en haar geneeskraft en op "foundations", samenkomsten van Rasta's. De vezel en zaden van de plant wordt ook gebruikt, bij het koken, het maken van kleren, touwen, etc... Cannabis wordt veelal gerookt in een chalice, een soort pijp. Rastafarl ontkent dat Cannabis een drug is, omdat het een 100% natuurlijke oorsprong heeft. Rastafarl verwijten de overheden alcohol en tabak te legaliseren, die schadelijk is voor de gezondheid, maar cannabis dan weer te verbieden, terwijl cannabis volgens de Rastafarl zorgt voor 'the healing of the nation'. Desondanks dat cannabis ingebakken zit in de Rastafarl, is er geen enkele verplichten tot het gebruik ervan.

2.5.lyaric

Wie de taal bezit, bezit kennis en onderwijs. Toen Rastafarl uit de getto's en vanuit de heuvels opkwam, was onderwijs niet aan de orde voor de zwarte meerderheid in Jamaica. En net zoals de macht opgelegd werd, werd ook de taal van de kolonistator Engeland opgelegd. Rastafarl ontwikkelde zo zijn eigen code, die een mengeling is van Amharic, de oude Ethiopische voertaal van Selassie I (en het religieuze Ethiopische Ge'ez), Engels, en het Jamaicaanse Patois dat vooral in de 'streets' gesproken wordt. Door ook die taal, het lyaric, te gebruiken was het voor de Rastafarl mogelijk concepten uit te leggen waar voorheen geen woorden bestonden.

Enkele voorbeelden:

Jamdown: code voor Jamaica, met de 'down' voor de onderdrukking.

Babylon: staat voor elke onderdrukker, en specifieker de Jamaicaanse overheid en de politie.

Zion: mentale of fysieke staat, ontleend aan de term voor het beloofde land. Zion is de tegenstelling van Babylon, en staat voor alles wat goed, natuurlijk en rechtvaardig is. Zion zou Ethiopië kunnen zijn, al wordt Ethiopië en Zion door elkaar gebruikt om het volledige Afrikaanse continent aan te geven. Voor vele Rasta's is Ethiopië echter het Zion bij uitstek. Om in Zion te raken is repatriëring nodig, vandaar dat repatriatie één van de stokpaardjes is binnen de Rastafarl.

I: het begrip I is de belangrijkste letter in het lyaric. Een vloeiende conversatie loopt over met I. I staat voor alles wat goddelijk is, maar ook voor alles wat van onszelf is. Zo is iedereen gelijk, en is iedereen goddelijk. We zijn allemaal verbonden aan Selassie I (ook hier werd "de 1e" vervangen door I, dat 'aj' wordt uitgesproken. Zo spreek je niet van rastafari, maar spreek je "rastafarAJ" uit.

I-man: Ik, god in mij

I and I: ikzelf, iedereen, god en ik. I and I wordt ook in bezittelijke vorm gebruikt: privaat bezit is niet aan de orde, dus alles is van iedereen, of van niemand. "mijn" huis is dus niet "I house" maar I and I house, wat ook zoveel betekent als "Ons" huis.



Het Amharic schrift

Jah: term ontleend aan psalm 68:4 " *Sing unto God, sing praises to his name: extol him that rideth upon the heavens by his name JAH, and rejoice before him.*"

Jah is de naam die gebruikt wordt om God aan te geven. Zo wordt Ras Tafari Makonen, Selassie I in een adem Jah Rastafari genoemd, waarbij Jah geen onderdeel van een titel vormt, maar waarmee Rasta's de goddelijkheid van Selassie I benadrukken.

2.6. Reggae

Voor velen zijn Rasta en Reggae synoniemen, of allerminst onlosmakelijk met elkaar verbonden. Reggae ontstaat uit Calypso, ska en Rhythm and Blues. De ska-beat wordt vertraagd en heet eventjes Rocksteady. Steeds meer bandjes willen zich losrukken uit het brave imago en hun boodschap verspreiden. Het geluid van de getto bereikt via zijn 'rudeboys' de reggae. Terwijl R'nB het geluid is van de officiële radio, waar Amerikaanse muziek gespeeld wordt over gebroken harten, worden op straat soundsystems gebouwd, grote wagens die de steden doorkruisen met grote luidsprekers die zelfgemaakte muziek spelen, met de boodschap van de straat. Deze sound wordt reggae genoemd, afgeleid van "ragged", wat zoveel betekent als versleten, afgesleten en armtierig. De sound van reggae ontstaat tijdens de 60'er jaren, terwijl Rastafari al sedert de '30 jaren opgang maakt. Deze voormalige neger-slaven spelen nog steeds volgens hun Burru en Kumina tradities die ze doorgekregen hebben via hun voorouders. Het geluid van deze drums wordt uiteindelijk Nyanbingi genoemd, naar een Oegandese rebellenbeweging die vocht tegen de kolonisten. Nyahbingi is zowel de naam voor de oudste beweging binnen Rastafari als voor hun drumtechniek. Dit ritme zou de ska, de rocksteady en de uiteindelijke reggae tot op de dag van vandaag beïnvloeden. Rastafari vond een geweldig podium bij de reggae scene. De bewoners van de buitenwijken hebben boodschap aan de teksten van de Rastafari, die een perspectief bieden voor hun armoedig bestaan. De Getto's vormen een publiek voor deze muziek die niet gesteund of gefinancierd wordt door de overheid. In de '70s breekt Bob Marley internationaal door, en onder leiding van zangers zoals Marley en Burning Spear breekt Rastafari overal ter wereld door. Het conflict in reggae tussen de boodschap van de straat, met teksten over drugs, wapens en vrouwen en de boodschap van de Rastafari, met teksten over universele vrede en verdraagzaamheid, bestond toen, en bestaat nog steeds. Dit maakt dat striktere Rasta's hedendaagse reggae verwerpen, omdat deze muziek gespeeld wordt in Dance Hall's, en bedoelt is om op te dansen (en dus aanzet geeft tot "onzedig vermaak"), of gemaakt wordt met computers. (Hier geldt dat verkiezen van een zekere striktheid een strikt persoonlijke keuze is)

2.7. Overeenkomsten in leerstellingen en credo's

Desondanks dat Rastafari moeilijk definieerbaar fenomeen is, zijn er enkele overeenkomsten in leerstelling in credo's. Een vrij volledige definitie van Rastafari is:

"Rastafari is bewust de taak van His Imperial Majesty Haile Selassie I voortzetten, zij het op een politieke, culturele, spirituele, sociale en/of economische manier. Dit is het onderwijzen en delen van kennis vanuit een afro-centrisch standpunt, met de doelstellingen van HIM Selassie I voor ogen: Haile Selassie I's boodschap overstijgt de religie en richt zich tot het universeel moreel ethisch principe (broederschap en respect voor creatie) als basis van de restauratie van het Paradijs op Aarde. Als iedere rasta een deeltje

van de taak op zich neemt kunnen we waarlijk spreken van: Jah is omnipresent en omnipotent. Alleen kunnen we het niet want 'no man is perfect'. Al de rest is persoonlijk in te vullen."

(Ras Feel)

Om een beeld te krijgen van een aantal terugkerende principe volgt er hier een opsomming van de belangrijkste:

Judge Not: Niet (ver)oordelen

Rastafarl kiest politiek geen enkele partij. Rastafarl is er niet om mensen te verdelen maar te verenigen.

Education is the key: onrechtvaardigheid is vaak het gevolg van ongeletterdheid of onwetendheid. Iedereen verdient onderwijs.

Each one Teach one: Iedereen heeft iets te vertellen. Iedereen kan van iemand iets leren

One: De mensheid is één ras, één bloed dat één bestemming heeft. De mensheid moet op één niveau leven met alles wat natuurlijk is.

Equal rights: gelijke rechten en kansen voor iedereen verwerven.

Rastafarl spreekt zich uit tegen racisme, onderdrukking en milieuvervuiling en wapen- en drugsbezit.

Trots: Hoe hard de strijd ook wordt, Rastafarl zijn trots op hun Rastafarl-zijn. Rastafarl heeft voor velen een antwoord gegeven op agressie, armoede, onderdrukking en drugsgebruik, op een manier waar overheden, overal ter wereld, falen.

3. RASTAFARI IN DE 21E EEUW

3.1 Rasta-renaissance

In de '70s was Rastafarl een makkelijk aanneembare levenswijze en was dan vooral bij de jeugd van Jamaica in trek. Het stamt ook uit die periode dat Rastafarl vereenzelvigd wordt met reggae. Tijdens de jaren '80 komt de Dance Hall steeds meer in trek: de 'message' verdwijnt uit de muziek en de sfeer wordt grimmiger. De muziek bestaat uit een drum- en een baslijn waaroverheen teksten 'getoast' worden. Rastafarl verliest zijn geloofwaardigheid en het aantal leden vermindert. Terug in de jaren '90 breekt Dance Hall internationaal door, en enkele boba ashanty (Capleton, Anthony B) vinden het tijd om de nieuwe muziek te gebruiken als podium voor hun Rastafarl boodschap. De geschiedenis herhaalt zich: er wordt gesproken over de Rasta-renaissance. De vorm waarin Rastafarl terug keert in de muziek is echter niet diezelfde als pakweg 30 jaar terug. De boodschap is geradicaliseerd, wijst meer met de vinger en is recht toe-recht aan. Vele artiesten gaan in zee met Amerikaanse of buitenlandse labels en producers, waardoor de vormgeving ook in andere handen terecht komt. Deze renaissance zorgt voor een nieuwe grafische identiteit met zijn eigen codes voor Rastafarl en 'hun' reggae, een proces dat echter al sedert de opkomst van de Dance Hall muziek in de '80s op gang was.

3.2 Wat na Selassie I

Na de dood van Selassie I in '75 reageert de Rastafarl gemeenschap geschokt... Zoiets is volstrekt onmogelijk. De verklaringen wijken af. Velen zijn het erover eens dat de dood van Selassie I een leugen is van de overheden. Selassie I is Jah en kan niet sterven. Hoe we dat dan weer voorstellen is voor interpretatie vatbaar. Zoals altijd geldt: niks moet. Volgens sommige leeft Selassie I nog, en bereid hij in het geheim de repatriëring voor. Volgens anderen loopt de bloedlijn door de kinderen van Selassie I, en kan alles enkel maar herstelt worden als deze nakomelingen op de troon zitten. Volgens nog anderen worden de goddelijkheid na Selassie I zijn dood doorgegeven naar alle kinderen op de wereld, en draagt iedereen de taak die Selassie I hen oplegde in zich. Hoe infantiel sommige verklaringen ook lijken, het belangrijkste om te onthouden is dat Rastafarl ervan vertrekt dat de grote bebaarde God in de hemel helemaal niet zo veraf staat van onszelf. De tekst van "Bob Marley: get up, stand up", verduidelijkt:

*Most people think,
Great God will come from the skies,
Take away everything
And make everybody feel high.
But if you know what life is worth,
You will look for yours on earth:
And now you see the light,
You stand up for your rights. Jah!
(...)
We know when we understand:
Almighty God is a living man."*

3.3 Zwart-wit?

Tot zover bleek dat Rastafarl een geschiedenis heeft die gedomineerd wordt door de inbreng van zwart. Zoals nogal vaak het geval is bij jongeren, wordt aangenomen dat witte rasta's niet bestaan, of alvast nergens goed voor zijn. Blank kan wel degelijk een boodschap hebben aan Rastafarl. Niet alleen valt er veel te leren door hun inzicht, visie en geschiedenis.... Wie Rastafarl definieert als de opgedragen werken van HIM Selassie I uitdragen, zal merken dat deze boodschap niet voorbehouden of enkel bedoelt is voor zwart. Selassie I heeft in zijn speeches nooit gesproken voor enkel blank of enkel zwart. Zijn boodschap was bestemd voor het algemeen welzijn, van alle burgers aller landen. Denken in termen van zwart en wit wijst op een vereenvoudiging van feiten: nemen we de huidskleur weg, hebben we dan niet allemaal evenveel verantwoordelijkheid? Uit de zgn. "war-speech" van Selassie I zijn volgende woorden geschiedenis geworden:

"That until the philosophy which holds one race superior and another inferior is finally and permanently discredited and abandoned: That until there are no longer first-class and second class citizens of any nation; That until the color of a man's skin is of no more significance than the color of his eyes; That until the basic human rights are equally guaranteed to all without regard to race; That until that day, the dream of lasting peace and world citizenship and the rule of international morality will remain but a fleeting illusion, to be pursued but never attained."

3.4. Informatisering en radicalisering

In een wereld die steeds kleiner wordt is het uitdragen van kennis steeds makkelijker... Althans, dat lijkt zo. Internet wordt steeds vaker gezien als een propagandamiddel van individuen, die hun mening voor waarheid nemen. Rastafarl is een moeilijk fenomeen die diepgang vereist. Rastafarl wordt tegenwoordig door media, internet en muziek steeds verder in zijn clichés gedrukt. Door deze clichés en onvoldoende kennis vindt een veel te vlug gemaakte radicalisering plaats, waardoor Rastafarl aangegrepen wordt als alibi voor het verspreiden en verdedigen van homohaar, onderdrukking van de vrouw, racisme, wapen- en drugsbezit. Reggae, die nog steeds geldt als het grootste internationale platform, zaait verwarring. Dance Hall met teksten vanuit de "streets" houden er een andere, radicale moraal op na dan de 'conscious' Dance Hall, Dance Hall met de rasta-boodschap. Hou de twee maar uit elkaar als luisteraar, als je de juiste codes niet kent... Dit kan misschien nog gezien worden als de voornaamste reden waarom jongeren Rastafarl associëren met drugs, homohaar, etc...

4. ORGANISATIE

Rastafarl heeft geen vastgelegde regels en dus geen overkoepeld gezag, dat vergelijkbaar is met de Dalai Lama of het Vaticaan. Rastafarl is een persoonlijke overtuiging en daardoor ontbreekt elke vorm van stevige organisatie. Door het ontbreken daarvan zijn er enkele voordelen: iedere zoektocht is vrij, en staat los van een dogma of beperking. Zo staat Rastafarl los van elke bekeringsdrang. Het grote nadeel is dat het verenigen van Rastafarl nooit van de grond komt, en dat er geen bescherming is van de originele boodschap. (Want wat is uiteindelijk wel correct en waar?)

4.1 Mansions

Wie nood heeft aan enige structuur of bevestiging kan zich aansluiten bij een mansion. De term is ontleend aan de Bijbelders: Johannes 14:2, *"In my Father's house are many mansions."*

Deze mansions zijn kleine tot middelgrote groeperingen die hun eigen economie hebben, en sommige hebben internationale vertakkingen. Elke mansion heeft zijn eigen visie op de Rastafarl livity, al blijft de visie tussen de leden verschillen. Tot deze mansions behoren:

De eerste Mansion: Orde van de Nyahbinghi (Bingi Order)
Bobo Shanti (ook wel Bobo Ashani, ashanty of kortweg Bobo of Bobo dread)
EWF: Ethiopian world federation
Fullfilled Rastafarl mansion
Twelve Tribes of Israël

Dit zijn de voornaamste, en meest besproken mansions. Daarnaast bestaat nog een serieus aanbod van gemeenschappen binnen en buiten Jamaica.

4.2. Irascom, WeAreOne, RWA

De inkleding van deze mansions verschilt onderling. Soms bestaan er projecten georganiseerd door deze mansions om voor werkgelegenheid te zorgen (Cfr. Dat Bobo Shanti's beroemd zijn om hun productie van bezems) Veel middelen zijn vaak afwezig binnen één mansion. Irascom is een voorbeeld van een coöperatieve die projecten wil opzetten die alle Rastafarl belangen behartigt, want, zo luidt Rastafarl: verenigt zijn we sterker. Irascom omschrijft zijn taak als:

Het economisch en sociaal opwaarderen van hun volk, het her-onderwijzen van hun volk en van het publiek, instaan voor repatriëring en restauratie, en de technische en academische voortgang van hun leden.

Deze organisatie is niet bestemd voor Rasta's om te debatteren of doctrinaire discussies te voeren, noch bestemd om de interesse van non-rasta's te voeden. Irascom zal de Rastafarl doctrine niet bepalen, zelfs niet beïnvloeden. Daarentegen zoekt Irascom een focus in alles wat hun volk met elkaar verenigt, zonder daarbij acht te slaan op het verschil tussen mansions, ras, culture, sekte of geloof. (Merk op dat Irascom hier de klemtoon legt dat Rastafarl geen omsloten spiritualiteit is die een andere spiritualiteit of religie in de weg staat, net zoals Rastafarl geen omsloten cultuur bevat. Rastafarl is hier gewoon de bindende factor tussen culturen, rassen en religies. Rastafarl is dus allerminst eenvoudig te definiëren) Deze organisatie stelt als doel het verstrekken van pure, ware informatie en internationale communicatie te verzorgen. Irascom trekt daarmee Rasta's aan van overal ter wereld... Rasta's die hun energie niet verliezen in eindeloze discussies, maar vooruitgang als doel stellen.

Een van de vele andere, kleinschaliger projecten is OneAreWe. OneAreWe is een Keniaans collectief van ambachtslieden en kunstenaars, die zorgt voor een vijftigtal rasta's. Ze zorgen voor werkgelegenheid en onderwijs. Straatkinderen kunnen er een ambacht leren en de organisatie staat in voor de levensmiddelen van de gemeenschap.

Dichter bij huis vinden we het Duits/Brits Rastafarl Works Association. Deze associatie stelt als doel de eeuwenoude cultuur van Ethiopië dichterbij in ieders taalgebied te brengen. RWA vertaalt werk van Haile Selassie I, omdat iedereen in zijn eigen taal deze boodschap moet kunnen lezen. Er wordt momenteel gewerkt aan Nederlandstalige vertaling van RWA.

PRESENTATIE VAN DE BEELDEN

1. RASTAFARI-KUNST

1.1 inleiding

Rastafarl heeft, zoals eerder gezien, ook een duidelijke culturele zuil. Rastafarl stelt persoonlijkheid en creativiteit centraal, waardoor kunst en ambachtelijkheid een fundamentele rol spelen. Vele Rasta's zijn muzikanten of dichters. Toch is er ook leven te bespeuren in de beeldende kunsten. We kunnen stellen dat deze kunst, naar Westerse maatstaven, als naïeve kunst kan worden ingedeeld. Wat de kunstenaars met elkaar verbindt is hun Rastafarl overtuiging. Dit met als gevolg dat we in Rastafarl-kunst veel symboliek en religieuze symbolen ontwaren. Dagdagelijkse taferelen zijn praktisch niet aan de orde: Rastafarl vormt de reden van een zekere trots, terwijl dagdagelijkse realiteit vaak niks anders dan beslommeringen met zich mee brengt. De eerste Rastafarl-motieven die opduiken zijn portretten en reproductie's van foto's van HIM Selassie I. Portretten van Marcus Garvey, foto's van de Black Star Line, muzikanten of nationale sporthelden worden in de beeldende cultuur van de Rastafarl ingelijfd. Daarnaast is een veelvoorkomend motief is, uiteraard, De leeuw van Judah, die verwijst naar het Ethiopisch keizershuis, de aanspreektitel voor Selassie I, en de bewuste Bijbelpassage/ profetie. De leeuw van Judah is ook traditioneel gezien het symbool voor het huis van Judah, die het belangrijkste huis was van de Israëlieten. De term heeft zowel ingang in het Christendom, het Jodendom als de Ethiopische geschiedenis. Ook is de leeuw de Koning van het dierenrijk en straalt deze trots en overtuiging uit.

Ook het silhouet van het continent Afrika is een vaak terugkerend thema: Dit Afrika staat niet alleen voor de deportatie, maar kan als symbool gezien worden voor een levensstijl van voor de ballingschap: een arcadisch bestaan in een warme gemeenschap.

Tekstueel wordt veelal het Iyarc gebruikt, ondersteund door het Amharic, dat geen westers alfabet/schrift gebruik. Rastafarl-kunst laat zich, naast zijn symboliek en heraldiek vooral onderscheiden door zijn driekleur: groen, goud en rood. Deze driekleur vormt de basis van elke visuele waarde en communicatie die Rastafarl meegeeft. Het is als het ware alsof Rastafarl zijn bestaan visueel bevestigd door het gebruik van deze driekleur.

De uitleg voor deze driekleur omvat enige uitleg:

De keizerlijke vlag van Ethiopië onder Haile Selassie I droeg deze driekleur, samen met de leeuw van Judah. Na Selassie I werd de leeuw vervangen door een geel pentagram.

De kleuren staan voor de drie delen van Ethiopië: Tigre (rood), Amhara (geel) en Shoa (groen).

Deze driekleur is een ook een natuurfenomeen in de lucht van ethiopië (Cfr. een regenboog)

Deze drie kleuren staan ook voor Christelijke idealen: trouw (rood), hoop (groen) en liefdadigheid (geel).

Rasta's vermelden in hun context ook: Als slaven of nakomelingen van slaven:



slavenbloed (rood), geel voor de zon(ook wel voor het gestolen goud... Al dan niet letterlijk), groen voor de natuur (ook wel voor Afrika of Cannabis)

Een ander vaak voorkomend motief is de Davidster, 2 gelijkzijdige driehoeken, vervlochten in elkaar, de een gespiegeld op de andere. Deze symboliek verwijst naar 'the root of David', m.a.w. de link tussen Selassie I en de bijbelse Koning David, waaruit het Keizerlijke huis van Selassie I zijn Goddelijke status volgens de Kebra



Negast ontleent. Bovendien zien Rastafarl zichzelf als de Israëlieten in ballingschap en ontlene zo deze symboliek: voor de rasta's is de diaspora ook het symbool om aan te tonen dat zij, als afstammelingen van voormalige slaven, het ware volk Israël zijn, in ballingschap gebracht door "babylon". Omdat heel Afrika op oude wereldkaarten Ethiopië werd genoemd, de Atlantische oceaan "Ethiopische Oceaan" ... Als Ethiopië Israël is en Afrika is Ethiopië, dan zijn de gedeporteerde slaven de ware Israëlieten.

Doordat vele rasta's zich geen duur materiaal kunnen en willen verwerven, wordt er vooral gewerkt met natuurlijke materialen, en materialen die voorhanden zijn. Rastafarl-kunst kan werkelijk alles omvatten binnen een huishouden en is dus vooral decoratief van aard. Rastafarl-kunst kent in eerste instantie vooral een functionele oorsprong, gevolgd

door een conceptuele invulling. Toch kent Rastafarl kunst ook een diepgang in zijn functionaliteit. Een voorbeeld van een betekenisvolle kunstdiscipline binnen Rastafarl zijn de Dub Poets, een stroming van muzikale dichters. Vele van deze gedichten geven een beeld van Rastafarl in al zijn mythische, symbolische, spirituele, culturele en sociale vormen. Een voorbeeld:

*black is the color of my skin
but there is more of me to see within
skins have played many tricks on me
skins yes skins is what they see
but i am made with bones and skin like u
doin hopin for the same things u do
for justice peace and a place on earth
for life existance and what its worth
so stop playin your skin tricks on me
if my skin aint free neither will we be
stop playin your skin tricks i say
tomorrow is a brand new day
for every skin thats here on earth
came to existance through a child's birth
the blood that moulds is always red
(...)*

"Skins", Mutabaruka

Diezelfde inhoudelijke/spirituele invulling vinden we terug in bijna elk object dat handgemaakt is. Belangrijk is dat hoe banaal het stukje ambacht ook is, het ontwerp

zal altijd getuigen van toewijding en overtuiging en meer te beteken heeft dan een eerste oogopslag lijkt uit te schijnen.

Selassie I sprak over de beeldende kunsten, in zijn Ethiopische context, volgende speech:

“Een zuiver materialistische kunst zou zijn als van een boom verwachten dat hij vruchten draagt zonder te bloeien en gratie en schoonheid op te offeren voor enkel nuttigheid.

Onze bewondering voor de maker zijn werk zou zich niet enkel moeten beperken tot die dingen die hij bijgedragen heeft voor onze dagelijkse noden, maar zou ook alles moeten inhouden wat goed en schoon is.

Het zijn deze tedere gevoelens van diepe en stille bewondering vanuit onze harten bij het zien van deze schone creaties, die een gepaste expressie zou moeten vinden in de beeldende kunsten.

Muziek, drama en andere kunsten zijn geworteld in de oeroude geschiedenis van ons rijk, en hun ontwikkeling naar een zelfs hogere piek van perfectie zal mogelijk zijn in de atmosfeer van een universiteit. Ethiopië bezit een oude literatuur en haar studie kan hier gecultiveerd worden zodat de Ethiopische jeugd, geïnspireerd door dit nationaal voorbeeld, het zelfs tot een hoger niveau van klasse verheft.”

Fine arts, HIM Selassie I

1.2 Voorstelling, symboliek en analyse van de beelden

1.2.1 Rastafar-kunst: algemene analyse

Volgende 2 afbeeldingen zijn foto's van Rastafar-kunst in zijn puurste vorm. Beeld 1 laat een toegangspoort zijn van een 'Local' van een de Bobo Ashanti. Beeld 2 is een Tabernakel, een soort altaar, dat veelal opgezet wordt voor kortstondige tijd en daarna opnieuw afgebroken en verplaatst wordt. We zien duidelijk de

ambachtelijke en functionele stijl waarmee deze gebouwen opgetrokken zijn. We zien natuurlijke materialen uit de directe omgeving en natuurlijk aandoende kleuren. Uiteraard zien we ook de overvloedige decoratieve en symbolische beschildering van het geheel: De driekleur is aanwezig, alsook de leeuw van Judah (boven de ingang) Op de toegangspoort zien we leerstellingen en verwijzingen naar de grote leiders van de beweging.





Het direct tentoonspreiden van de leerstelling zien we ook terugkeren op de foto van het tabernakel hiernaast. (Repatriation - One Heart). De stijl van beide gebouwen doet overigens veeleer denken aan een arcadisch Afrika, dan aan Jamaica.

De uitstraling van deze gebouwen kan omschreven als: getuigen van toewijding, trots, kracht, trouw, authentiek en positief.



De derde foto toont het beroemde schilderij in de Black Ark, de beroemde opnamestudio van Lee Perry (die trouwens door Perry zelf in brand gezet werd). Dit schilderij is een duidelijk voorbeeld dat de noodzaak voor decoratie met symboliek opgelost wordt. We zien opnieuw de driekleur, de leeuw van Judah en miniaturen van foto's van Selassie I. Ook hier zijn woorden opgeschilderd, en de muur werd afgewerkt met afdrucken van voeten en handen.

Volgende 2 afbeeldingen illustreren het veelal utopisch karakter van Rastafarl kunst. Vanuit een Westers referentiekader lijken deze schilderijen met hun bijbels en visionair karakter soms op kitch af te stevenen. Vele werken lijken Rastafarl naïef voor te stellen. We mogen niet vergeten dat Rastafarl een persoonlijke beleving is, als ook de manier waarop deze complexiteit uitgedrukt wordt. Het zoeken naar een eigen manier om Rastafarl toegankelijk, functioneel en didactisch te houden is dan ook eigen aan elke Rastafarl-kunstenaar. We mogen dus nooit de achtergrond, de symboliek en de didactische waarde van deze werken vergeten. In 'Zion Heights' van



"Zion Heights" - Ras Jahaziel

ook een uittocht. Ook hier spreekt duidelijk een visionaire, bijbelse en krachtige beeldtaal tot de verbeelding. Dit werk is duidelijk duisterder en mysterieuzer dan het vorig werk. Opvallend bij beide werken is, in tegenstelling tot bijbelse taferelen zoals we die in het westen aantreffen, dat de afgebeelde figuranten 'gewone' stervelingen zijn, en geen heiligen, die deel uitmaken van deze utopische of bijbelse taferelen. We zien hier duidelijk het 'levendig' karakter van Rastafarl weerspiegelt:

de Jamaicaanse Ras Jahaziel, zien we een Rastafarl gemeenschap die terug keert naar het beloofde land Zion, het paradijs op aarde, zo lijkt. Ook hier terug de leeuw, de driekleur en ditmaal een overweldigende natuur. De mens komt werkelijk uit de natuur opgedoken en verdwijnt er ook in. Op volgend schilderij van de vrouwelijke Jamaicaanse Rasta Nakazzi zien we

Geen spiritualiteit met verre, verheven hemelse goden die straffen, maar een eigen rol voor elk van ons in dit aards én goddelijk tafereel.



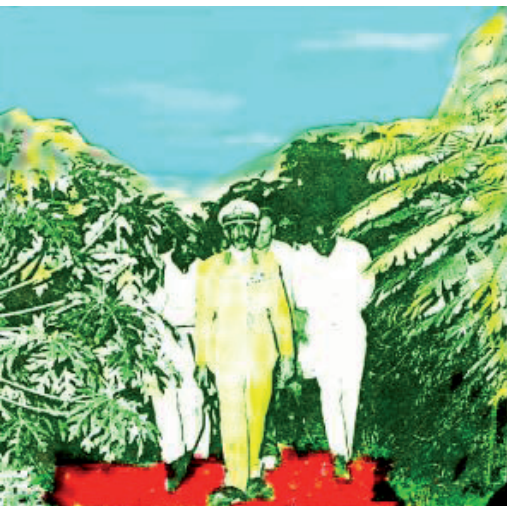
(untitled) - Nakazzi



Linocut '92 - Ras Feel



The Legend - Ras Feel & Sister Chanta



Selassie I on Ecology - Ras Feel

1.2.2: 'Case': Ras Feel

Volgende werken hebben hun oorsprong dichterbij huis: ze komen van de Belgische Ras Feel. Ik vroeg hem zijn eigen verhaal te vertellen bij zijn werken. In het eerste werk zien we opnieuw een ideologische en utopische karakter terugkeren. Schijn bedriegt echter... Volgende uitleg toont dat Rastafar kunst veelal een strijd is.

"Deze linocuts van 1992 waren gemaakt voor een tentoonstelling in een nieuw galerijtje in Berchem. Ik exposeerde met nog iemand. Die had psychedelische gouache schilderijen op Steinbach gemaakt, niks rasta, meer sciencefiction illustraties. Ik stond daar met onder andere die lino snede's, maar ook met een reeks achter glas schilderijen met rasta thema's in een stijl tussen naïeve schilderkunst zoals in de Oostblok-landen en Senegal, en een middeleeuwse stijl (hier en daar Breughel en Bosh invloeden). Zowel de kaders als het glas, was recyclage en helemaal bewerkt. Hij verkocht echter alles en ik niks. Ik was zeer gedesillusioneerd. Deze lino's zijn alles wat overblijft van die collectie. De rest heb ik vernietigt. De thema's spreken voor zich..."

(Ras Feel)

Zoals eerder besproken is een veel voorkomend motief de reproducties van foto's tot een soort icoon. Hier wordt de link gelegd tussen onze eigen westerse kerkelijke tradities en de nieuwe iconografie.

"The Legend" : de reproducties van een aantal LP' kaffen van Bob Marley rond het centraal motief en ikzelf. Thema: in het ovaal enkele typische portretten van Bob en zijn Thema Jah Ras Tafari. Het ovaal wordt vastgehouden door een boom waarvan de wortels uitlopen in twee stammen (als twee armen) en de takken worden vingers die het medaillon vasthouden. Uiteraard zijn er bladeren aan de boom(en) en die verwijzen een beetje naar ganja, maar niet expliciet. Van boven af schijnt de zon, zijn er wolken, en schenken de handen van Jah in die typische houding het water (laatste hoofdstuk openbaringen van Johannes, NT) dat de natuur (de boom, de roots) doet leven. De vier elementen dus...

In de middeleeuwen werd een heilige geschilderd in opdracht, opgehangen in de kerk en op de naamdag van de heilige werden de luiken van het werk geopend en werd de mis gevierd. "The Legend" werd gemaakt naar aanleiding van de verjaardag van Bob Marley en door het ophangen van dit doek heb ik dus eigenlijk de Middeleeuwse traditie van heiligenverering opnieuw ingesteld, maar dan in een seculiere omgeving, en voor een "black saint".

(Ras Feel)

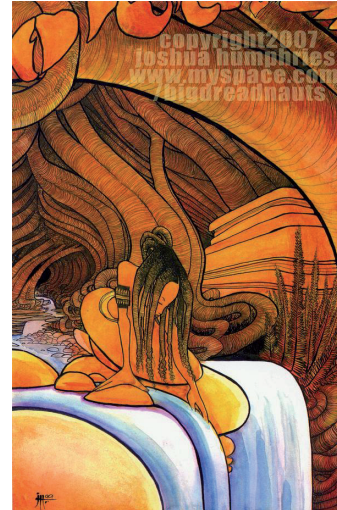
Hier terug een ingekleurde fotoreproductie. Centraal het thema van natuurbehoud en ecologische idealen. Elk werk heeft zijn verhaal:

"De Eco-Selassie is een illustratie bij een tekst uit de "Selected Speeches" waarin Haile Selassie I de Ethiopiërs oproept om voor iedere gekapte boom, er een nieuwe te planten. H.I.M. was daarin niet de eerste, ook Menelik II, Ras Tafari's oom en voorganger, de stichter van hoofdstad Addis Abeba rond 1830, liet rond die stad Eucaliptusbossen aanplanten waarvan de inwoners mochten gebruik maken als brandhout mits ze voor elke gekapte boom een nieuwe plantten... die bossen zijn er nu nog."

(Ras Feel)



(Untitled) - Joshua Humphries



"Dreadfalls" - Joshua Humphries

1.2.3: 'Case': Joshua Humphries

Volgende werken zijn van de New Yorkse Joshua Humphries. Echt duidelijk is Humphries niet over zijn rastafarl-zijn. Zijn werk is voor interpretatie vatbaar door de afwezigheid van echte Rastafarl-beeldtaal. Zijn werk bewijst echter dat Rastafarl wel degelijk ingang vindt bij een breder publiek en dat inhoud heel direct en universeel kan meegegeven worden. Zijn werk toont aan dat Rastafarl geen eigen persoonlijke beeldtaal in de weg staat. Op de eerste afbeelding zien we duidelijke een anekdotisch gegeven. Links zien we de slavernij in de oudheid, rechts zien we de moderne ketenen. Op de voorgrond de slaven... Tijdloze slachtoffers. In drie fases presenteert Humphries een modern drieluik en slaagt erin een groot deel van zwarte diaspora in een bijbels motief uit te leggen: De slavernij in Egypte van de Israëlieten. In het midden de slavernij van de zwarte neger-slaven in het (al dan niet gekoloniseerde) westen. Rechts de hedendaagse slaven: Rasta's die in een moderne ballingschap leven. Het geheel is subtiel ingekleurd in de driekleur.

Rechts zien we een zeer toegankelijk werk. De natuur is deze keer opmerkelijk aanwezig. De achtergrond zouden evengoed bomen als dreadlocks kunnen zijn. De moraal is duidelijk: De mens is een met zijn schepping en zijn natuur.

2 VOORSTELLINGEN EN MISVATTINGEN VAN RASTAFARI IN GRAFISCHE VORMGEVING

2.1 inleiding

De grafische vormgeving is tegenwoordig een belangrijke speler in de beeldvorming rond Rastafari en kan gezien worden als een van de voornaamste oorzaken van een vertekend beeld: In komend hoofdstuk zal het duidelijk worden dat de grafische vormgeving alles behalve aansluitend is op de diepgang van vorig thema. In een aantal gangbare ontwerpen licht ik deze conflicten en misvattingen nader toe, en vertel ik meer over hun ontstaan.

2.2 Algemene kenmerken van de grafische vormgeving binnen Rastafari

Hieronder zien we het meest gangbare cliché. De gelijkenis tussen de karikatuur rechts en echte affichage links is opmerkelijk. We zien de dreadlocks, een grote sigaret, een grote glimlach. Op de ton staat: 'legalize'. De driekleur is wel aanwezig, maar werkt gewoon als sfeerschepper en is ontdaan van elke diepgang.

Op volgende pagina zien we affichage die niet als cartoon bedoelt is. Deze affichage richt zich tot de actieve Rastafari en/of muzikliefhebber. Hier zien al enkele grafische trucs: Linksboven is de davidster toch aanwezig, linksonder zien we ook enkele leeuwen van Judah. Opmerkelijk is hier de overvloedige aanwezigheid van de driekleur. Zoals eerder gezegd werkt deze driekleur als een soort blikvanger, met zijn eigen voor en nadeel: Wie reeds de code's juist kan decoderen zal zich aangetrokken voelen, wie echter buiten het circuit staat zal zich niet aangetrokken voelen. Op deze visuele manier ontstaat er dus een 'in-crowd' en een 'rest'. Het voordeel is dat de bestaande (sub)cultuur zich direct aangesproken voelt. Het nadeel is dat de activiteit zich binnen de bestaande kring zal afspelen, die dus grotendeels afgesloten is van de rest, waardoor iemand die niet in eerste instantie geïnteresseerd is, nooit kennis zal maken met de activiteit.





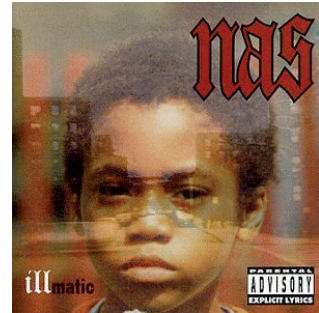
We kunnen bij deze analyse van deze grafische taal enkele typerende kenmerken onderscheiden. De driekleur werk als lokmiddel, blikvanger. De rest van de afbeelding is een verzameling van meerdere foto's. Typerend is ook de reproductie van Selassie I (links: centraal, rechts: linker foto). Symbolische ornamenten worden toegevoegd, maar dit is eerder als een soort sfeerschepper bedoelt: Het begrijpen van deze tekenen is dan misschien voorbehouden aan de kenner, deze symboliek wordt vooral ingezet om de juiste toets, de juiste sfeer toe te voegen. Zo wordt de leeuw van Judah nogal vaak ingezet om een militant en sterk imago op te trekken (het voorbeeld rechts getuigd daarvan) Links zien we hoe de davidster gebruikt als een soort motief, dat herhaling en ritme toevoegt. We kunnen stellen dat deze symboliek dus niet gebruikt wordt voor zijn betekenis, al werd dat in oorsprong wel zo gedaan.

2.2.1 Voorstelling en analyse van de typografie

Over typografie merken we 3 verschillende systemen op: Links zien we een hoop lettertypes samen, die niet noemenswaardig complimentair zijn. Deze combinatie werd gebruikt om de affiche een extra dynamiek te geven. In het midden zien we kapitalen in een schreefloos, meestal bold en condensed corps. De typografie werd afgewerkt door de letters een driedimensionele 'look' te geven. Deze typografie is voor een deel afkomstig uit Amerikaanse stijlkenmerken binnen muziek, via muziekhoezen en heeft zo haar resultaat op grafische vormgeving in het algemeen. Deze invloed bestaat al zolang sinds er reggae is (radiostations zonden voornamelijk Amerikaanse R'nB uit) We zien deze invloed vergroten bij het samenvloeien van



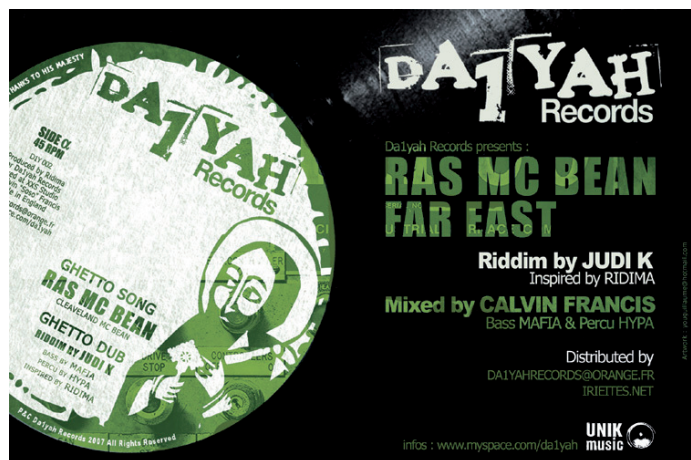
Dance Hall en Amerikaanse Hip-Hop, een fenomeen dat uit de '90er jaren stamt. Alhoewel dit een muziekaffiche betreft, zien we deze beïnvloeding ook in vormgeving met betrekking tot Rastafarl. Vergelijken we nu de typografie van de rechtse affiche ("all the kings men tour") met deze van Reggae Geel, rechtsonder vorige pagina, valt ons op dat de typografie diezelfde stevigheid, en stoerheid uitstraalt. Het lettertype van Reggae Geel heeft toch een lijncontract waardoor er toch een zekere zachtheid ontstaat.



De Rustika van "All the kings men" werd waarschijnlijk gekozen omwille van zijn historische oude sfeer, die een soort mythische kracht moet uitstralen. Deze keuze van letter wordt vaak gebruikt binnen dit type vormgeving, maar raakt helaas vaak niet de juiste snaar... Dit type letter roept namelijk een gelijkaardige sfeer op als de Amerikaanse Hip - Hop waarbinnen we dit type ook vaak aantreffen. (Vergelijk met de hoes "Illmatic - NAS") en waar dit lettertype vermoedelijk qua gebruik, zijn oorsprong in vindt.

2.2.2 Militante kenmerken

Nog meer grafische kenmerken zien we hieronder: Zowel bij de hoes van 'Luciano- Jah is my navigator' als de aankondiging DA1YAH records zien we een soort militante sfeer. We krijgen soort afgesleten en vuile indruk: de letters staan niet overal even recht, de beelden hebben geen duidelijk rand. We zien ook opnieuw dat bold, schreefloos font. Motieven van camouflage en militaire uniformen worden gebruikt. Deze militante, afgesleten look is het resultaat van een imago dat Reggae zich aanmeet, een beeld dat echter strookt met de meeste reggae... Ook vormgeving voor Rastafarl meet zich dit imago aan. Enigszins verstaanbaar, Rastafarl is ook een protest. Anderzijds sluit de agressievere vormgeving een belangrijk deel van Rastafarl ook uit.

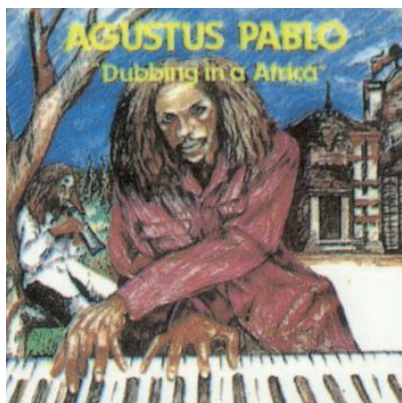
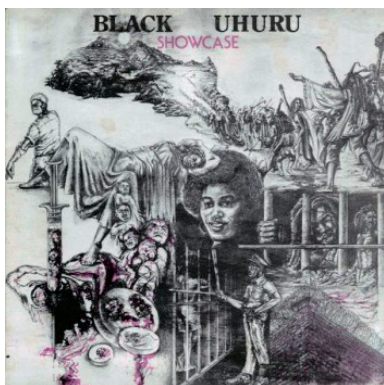




2.2.3 Samenvatting van de gangbare stereotypen

Volgend beeld is een uitnodiging voor de mansion: "Twelve Tribes of Israël" in Toronto. We zien hier een mooie samenvatting van de stereotype grafische ingrepen. Even een kleine samenvatting:

- Reproductie van foto's van Selassie I
- Fotocollage met eventueel monotonen, stencils of sepia-foto's.
- gebruik van symboliek, eerder als motief of sfeerschepper dan vanuit betekenis
- Driekleur als blikvanger en identificatie voor de 'in crowd'
- Typografie is veelal een combinatie om dynamiek toe te voegen
- Drukke typografie, heftige schreefloze kapitalen en/of het gebruik van een Rustika.
- Gebruik van 'bijbelse' decoratie: stenen tafelen, perkamentrollen.
- militante en agressievere kenmerken zoals camouflage-patroon, 'afgesleten' foto's, etc...
- De toenemende digitalisering is ook verantwoordelijk voor zgn.. blitse effecten: glans op letters, schaduwen,... Rook, nevel en bliksems worden digitaal aangebracht.



2.2.3 Muziek, Rasta-renaissance en de invloed op vormgeving

De invloed van de Rasta-Renaissance wil ik illustreren met volgende 3 cd hoezen. De 2 onderste zijn oudere opnames, waaruit we duidelijk andere kenmerken kunnen halen dan de hoes boven. De bovenste hoes is een hoes van na de Rasta-Renaissance. Daar zien we enkele stereotypen: een fotomontage met drukke typografie. Deze typografie is duidelijk geïnspireerd op graffiti en Hip-Hop- cultuur, opnieuw een Amerikaanse invloed. Behalve deze 'Frontline Riddim' zien we ook schreefloze kapitalen. We zien ook bijbehorende blitse effecten: vlammen achter de letters en verder een effect op de fotomontage om deze te doen lijken alsof ze geschilderd is.

Op de oudere hoezen merken we de afwezigheid op van deze kenmerken. Deze kenmerken zijn, zoals eerder aangehaald, niet alleen van toepassing op vormgeving met betrekking tot Reggae, deze kenmerken werden ook overgenomen binnen de Rastafarl-vormgeving. Op deze hoezen bemerken we een ander soort sfeer: meer epische, met een groter grafisch en illustratief karakter. De typografie en compositie is rustiger.

Stellen dat deze overgang alleen te bespeuren is door de Rasta-renaissance is een beetje voorbarig. Deze evolutie is, net zoals in andere vormgeving, overal ter wereld ook onderhevig aan haar tijdsgeest. En, sedert de opkomst van de Dance Hall is de muziekstijl, en dus de bijbehorende grafisch taal mee gaan evolueren. Deze taal wordt dan op haar beurt overgenomen in de grafische taal van de Rastafarl-vormgeving, waarmee de cirkel rond is.

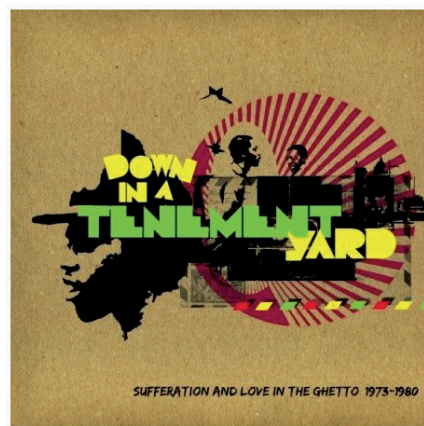
2.2.4 'Case': Trojan Records & Studio One

Anderzijds is het oneerlijk te zeggen dat alle vormgeving door de digitalisering en buitenlandse invloeden beperkt is tot de reeds genoemde kenmerken. Qua vormgeving zijn vooral de grote platenlabels 'trojan' en 'studio one' hoog aangeschreven. Maar beide labels beperken zich niet alleen tot reggae met de rastafarl boodschap. Strikt genomen is hun vormgeving niet direct van toepassing op dit thema... Maar we zagen al eerder dat beide thema's nauw verweven zijn met elkaar, en beide labels kunnen ons een idee geven van een correctere vormgeving.



Voor Studio One volstaat het te zeggen dat zij vooral originele opnames opnieuw gaan uitgeven, en af en toe ook de vormgeving gaan aanpassen. Desondanks is hun logo al sinds de '60 jaren amper aangepast, en dat geldt ook voor hun grafische stijl. Heel vaak zien we originele schilderijen of illustraties opnieuw terug keren in een nieuw jasje (zoals nieuwe typografie) Ook Trojan Records blijft trouw aan hun oorspronkelijk logo en grafische stijl.

Bekijken we volgende hoesen en de site van Trojan Records op de volgende pagina, zien we misschien een glimp van een mogelijke, consequente oplossing. Ook bij Studio One en Trojan merken we de condensed schreefloze kapitalen, maar deze worden smaakvol gecombineerd met eventueel een ander lettertype. De overladen en drukke sfeer is vervangen voor een stevige grafische stijl. Bij Trojan zien we vooral het logo centraal staan, Studio One zet dan weer de originele foto centraal. Op de site van Trojan zien we hier ook die 'versleten' look, maar dit is niet meer een toets op de achtergrond en in de typografie. Op de hoes van een heruitgegeven CD hiernaast rechts zien we nog meer stereotypen die smaakvol toegepast werden:



Ook hier een montage met beelden, maar deze keer voornamelijk monotonen, waardoor het geheel een stuk serener is. Ditmaal is de driekleur verwerkt in de letters en achtergrond, waardoor deze werkelijk een deel gaat uitmaken van het geheel, in tegenstelling met voorgaande affichage, waar deze driekleur een zeer dominante rol speelde. Het resultaat is een solide, stevige maar ook doordachte compositie waar alles op zijn plaats staat.

Trojan en Studio One mogen dan wel niet enkel Rastafarl reggae verspreiden, hun aanpassingen om de 21 eeuw te overleven met muziek van de vorige eeuw zijn op z'n minst opmerkelijk. Uit deze 'case' valt dan ook de nodige grafische lessen te trekken, zelfs al ontbreekt de voornaamste symboliek en Rastafarl inhoud. Het is deze aanpassing die oude reggae opnieuw doet verkopen, dus misschien schuilt in deze aanpak wel het antwoord om van stereotype en misleidende, gebrekkige vormgeving terug consequente en volwaardige vormgeving te maken voor het Rastafarl-gebeuren.

TROJAN 40 YEARS 1967-2007

TROJAN RADIO
Click here to listen to Trojan's online radio station!

SHOP
Check out hundreds of releases old and new in the Trojan shop!

NEWS SHOP ARTISTS LIVE FANS LINKS FORUM ABOUT

Quicksearch Search

NEW IN THE SHOP

Furry Selection
Artist:
Cat No.: TJCCD356
Format: Album
Released: May 28, 2007
Price: £10.99

Buy now: 

Super Furry Animals were one of the first post-alternative...

[Click here for more info >>>](#)

RAS RECORDS
In 2003 Trojan Records formed a relationship with RAS Records, also known as Real Authentic Sound Records, which will see the release of a whole host of reggae releases that have previously been unavailable in the UK. RAS Records has been operating for over 20 years and has released its titles in many countries around the world, though never before in the UK.

Bashmentvibes.com
AC'S ROOTS REGGAE
Miss P
AL-SKAPONE (GERMAN SKA PUNK BAND)
BBC 6 MUSIC
Boss Sounds
BOB MARLEY
brokenknuckle
BOSS SOUNDS ON AIR
BYRON LEE OFFICIAL SITE
Desmond Dekker
CLUB SKA
DubFlash

SIGN UP
Enter your e-mail address below to receive e-mail updates from Trojan:
Your e-mail address
[Read terms](#) [Sign up](#)

SOUL JAZZ RECORDS PRESENTS

STUDIO ONE ROOTS 2

THE ORIGINAL



RIGHT AROUND THE WORLD
TODAY'S SOUND TODAY
SOUL JAZZ RECORDS

SOUL JAZZ RECORDS PRESENTS

STUDIO ONE ROOTS

THE ORIGINAL




WILLIE WILLIAMS
ALTON ELLIS
CORNELL CAMPBELL
THE CYCLONES
COUNT OSSIE
BUNNIE AND SKITTER
LENNIE HIBBERT
LEROY WALLACE
ZOOT SIMMS

FREDDIE MCGREGOR
WINSTON JARRETT
L CROSSDALE
DEVON RUSSELL
THE GAYLAIRS
BLACK BROTHERS
LINTON COOPER
SOUND DIMENSION

RIGHT AROUND THE WORLD
TODAY'S SOUND TODAY
SOUL JAZZ RECORDS

TROJAN ROCKSTEADY BOX SET



LIMITED EDITION
INCLUDES 50 TRACKS ON 3 CDS

TROJAN SKINHEAD REGGAE BOX SET



LIMITED EDITION
INCLUDES 50 TRACKS ON 3 CDS

BESLUIT

Waar we bij de Rastafarl-kunst toch trefwoorden als: warm, authentiek, ambachtelijk, trots en trouw kunnen plaatsen, lijkt de bestaande vormgeving voor Rastafarl veel aan de wensen over te laten. Trefwoorden hierbij zijn veeleer: koud, industrieel, commercieel, goedkoop, standaard. Deze bestaande stijl is het resultaat van haar tijdsgeest en invloed van de internationalere muziekindustrie, die haar invloed heeft op de Rastafarl-vormgeving. Deze stijl is misschien een standaard in het Caraïbisch en Amerikaans circuit, maar eenmaal in Europa kan deze stijl niet correct gedecodeerd worden.

Rastafarl is tegenwoordig geen louter Jamaicaans gegeven. Digitalisering en informatisering drukt zijn stempel. De interesse laait op, en niet alleen bij de jeugd, maar er ontstaat het risico van halfslachtige en vervormde informatie. Rastafarl is uitermate geschikt om snel te imiteren, en 'correct' van 'fout' onderschijden is onbegonnen werk, zo zagen we al eerder.

Helaas is er ook de afwezigheid van een betrouwbaar (nationaal of internationaal) aanspreekpunt die instaat voor het informeren en verduidelijken. Door het ontbreken van een gecentraliseerd systeem kan iedereen een activiteit organiseren, en hervallen vormgevers in de bestaande grafische trucs. we mogen niet vergeten dat een grafische taal altijd verantwoordelijk is voor een bepaalde indruk bij de toeschouwer. De bestaande grafische taal voor Rastafarl drukt de cultuur alleen maar verder in zijn chichés, onder andere door het beperkte arsenaal aan grafische trucs. Door de onvolledige kennis bij vormgevers en gebrekkige interesse in (gedigitaliseerde) vormgeving vanuit de Rastafarl beweging, slaagt vormgeving niet in zijn uiteindelijke opzet: informeren, toelichten en verduidelijken.

Alhoewel we een groot conflict zien tussen de beeldende kunst van Rastafarl die diep geworteld is in de cultuur en haar diepgang kracht bij zet, en haar gedigitaliseerde en gemoderniseerde vormgeving, is het niet correct te stellen dat er geen alternatief mogelijk is. Hoe Studio One en Trojan Records de sprong naar de 21 eeuw maakt, is misschien ook van toepassing op de vormgeving voor Rastafarl.

BIBLIOGRAFIE

Boeken

- De Bijbel (King James Version)
De Bijbel (Willebrord vertaling)
De Bijbel (Statenvertaling)
De Kebra Negast (via <http://www.sacred-texts.com/chr/kn/index.htm>)
HAILE SELASSIE I - *Selected Speeches of His Imperial Majesty Haile Selassie I*, New York: One drop books, 2000.
HELENE LEE - *The First Rasta: Leonard Howell and the Rise of Rastafarianism*, New York: Lawrence Hill Books, 2003.
LEONARD HOWELL - *The Promesed Key* (via - <http://sacred-texts.com/afr/tpk/index.htm>)
KELLEYANA JUNIQUE - *Rastafari? Rasta For You*, Londen: Athena Press Publishing Company, 2004.
MIR WERMUTH - *No Sell Out*, Amsterdam : Aksant, 2002.
RAYMOND B. BILLARD & TREMPER LONGMAN - *Inleiding op het Oude Testament*, Heerenveen : Groen, 2000.
COLIN LARKIN - *The Virgin Encyclopedia to Reggae*, London : Virgin, 1998.
STEVE BARROWS & PETER DALTON - *The rough guide to reggae*, London : Rough Guides, 2004.
GONTRAN DE JUNIAC - *Le Dernier Roi des Rois*, Paris : Plon, 1979.
RYSZARD KAPUSCINSKI - *De Keizer: macht en ondergang van Ras Tafari Haile Selassie I*, Amsterdam: Muntinga, 1990.
CRYSTAL A. BRITTON, *African American Art : the long struggle*, New York : Todtri, 1996.

Weblinks

- <http://www.rastafarionline.com>
<http://www.earthcultureroots.com/rastafarism.html>
<http://www.afrikaspeaks.com>
<http://sacred-texts.com>
<http://jah-rastafari.com/selassie-words>
<http://www.rastaites.com>
<http://www.rastafari-nazarite-library.com>
<http://irascom.cjb.net>
<http://www.rastafari-works.org>
<http://www.myspace.com/onearewe>
<http://www.myspace.com/bigdreadnauts>
<http://www.ethiopianworldfed.org>
<http://www.himchurch.org>
<http://www.nyahbinghi.org>
<http://www.boboshanty.com>
<http://dutchrasta.suddenlaunch.com>

<http://rastafari.suddenlaunch.com>
<http://www.worldofjah.com>
<http://www.worldofjah.com/profile/KingFlashman>
<http://www.trojan-records.com>
<http://www.roots-archives.com>

Film & Documentaires

TED BAFALOUKOS - *Rockers*, Jamaica: Rockers Film Corporation, 1978
ALAN GREENBERG - *The Land of Look Behind*, USA, 1982
JEREMY MARRE - *Rebel Music*, USA / UK: Antelope Productions, 2000
RICK ELGOOD, DON LETTS - *One Love*, Jamaica / Noorwegen / UK: One Love Films, 2003
ISHMAHIL - *Roaring Lion: the Rise of Rastafari*, Jamaica: Rice n Peas Films, 2002
TERENCE DACKOMBE - *Beats of the heart: Roots Rock Reggae - Inside The Jamaican Music Scene*, USA/ Canada :Shanachie Entertainment, 1977

CD-albums

THE ABYSSINIANS - *Satta Massagana*
BURNING SPEAR - *Marcus Garvey*
MIDNITE - *Jubilees of Zion*
JACOB MILLER - *Who say Jah no Dead*
CULTURE - *Humble African*
RAS MICHAEL AND THE SONS OF NEGUS - *Nyahbinghi*
COUNT OSSIE AND THE MYSTIC REVELATION OF RASTAFARI - *Tales of Mozambique*
BOB MARLEY - *Uprising*
BOB MARLEY - *Exodus*
VA - *Studio One Roots*
VA - *Trojan Rastafari Boxset*
VA - *Trojan Nyahbinghi Boxset*
VA - *OST Rockers Soundtrack*